

Els estudiants, l'església de Sant Martí i el soroll

Dos alumnes de l'Estudi General van ser detinguts per robar una cota de malla, van passar nou dies a la presó i al final els van absoldre. Però per què volien aquesta peça aquests joves universitaris de Lleida?

GUILLEM ROCA

@GuillemRoca4

Lleida

Hi ha vuitanta volums dels Llibres de Crims, tots ells amb un format similar, rectangular, entre 28 i 33 centímetres de llarg i uns 23 centímetres d'ample, i un nombre variable de folis, sovint més d'un centenar. Començo l'aventura d'explicar casos dels Llibres de Crims a LA MAÑANA obrint el volum de 1411, el primer íntegrament del segle XV, un exemplar que no difereix en res de la resta. Però és una casualitat proverbial que, en obrir-lo, em trobi amb un procés que implica un estudiant —tot i que de manera tangencial—, justament ara que comença el curs universitari.

La ciutat de Lleida va albergar el primer Estudi General (universitat) en territoris hispànics de la Corona d'Aragó. El 1300, prèvia autorització del Papa el 1297, el rei Jaume II va aprovar la fundació d'un estudi a Lleida i des de llavors la ciutat va ser freqüentada per estudiants d'arreu de la corona. La vida dissoluta d'alguns d'ells i les freqüents baralles van convertir-los en protagonistes habituals de la documentació judicial.

El robatori d'una cota de malla a un estudiant

Un matí de començaments de juliol de 1411, Pere de Sevilla passava l'estona al Pont Major de Lleida, actual Pont vell. Mira

va la gent que entrava i sortia de les muralles i es perdia resseguint l'aigua que baixava pel Segre. Era diumenge i encara faltava una estona per dinar. Pere havia arribat uns dies abans des de Linyola i no era la primera vegada que passava per Lleida.

Una estona més tard van comparèixer Miquel de Jaca i Andreu de Calatayud fent el mateix que feia ell, deixar passar el diumenge. A la documentació medieval és habitual trobar-se amb cognoms conformats a partir de topònims vinculats amb el lloc d'origen de qui els ostenta, com aquests Jaca, Calatayud i Sevilla. Tots tres es coneixien i devia fer bon dia perquè quan Miquel va proposar a Pere que caminés amb ells una estona va accedir ràpidament.

Els son els protagonistes d'aquest cas. Tres pinxos, no massa llestos, que fan petar la xerrada un diumenge qualsevol mentre passen cap a Cappont. Llavors, a l'altra banda del riu, no hi havia gran cosa. Al Cappont sobretot hi abundaven el fang i els horts. Era un barri conformat per tres carrers i habitat majoritàriament per menestrals, entre ells alguns ferrers que hi tenien la forja per evitar calar foc a tota la ciutat. Però com que hi passava la via principal d'entrada a Lleida era una zona transitada per tota mena de gent.

El grupet caminà per un bosquet de xops, "anaren per lo dit arený amunt, fins a les alberedes" —explica el document— i s'aturaren a prop d'unes parets de tàpia que servien per delimitar una parcel·la d'avellaners. Allà van topar-se amb un paio

Una cervavila de nit per Sant Miquel va acabar a garrotades entre partidaris i detractors del concert

d'aire misteriós que Miquel coneixia i amb qui va intercanviar algunes paraules. Andreu i Pere no l'havien vist mai i, en comptes de parar l'orella —cosa que ens hauria estat molt profitosa—, van decidir allunyar-se discretament camí avall. Poc després Miquel els encaçà quan estaven a prop del riu. Allà, a la riba dreta del riu, tenien una vista privilegiada del pont i del Portal Major i van veure com l'oficial del rei —el veguer— i altres homes sortien a cavall buscant algú. Miquel, que era el líder del grup, es va girar alarmat vers Andreu: "Per amor a mi, ves-te'n amunt i digues a en Ramonet que fugi abans no l'atrapin!". Així es com descobrim el nom de l'home misteriós del mur de tàpia

i intuïm que n'ha fet alguna de grossa. Andreu fugí d'estudi aduïnt que calçava uns miserables escarpins (una sabata lleugera) que no li permetien córrer. Llavors Miquel va demanar-ho a Pere.

Pere va anar fins a les tàpies tan ràpid com va poder —el document ho ressalta dient que va córrer espatxadament—, però allà no hi havia ningú. Volenterós va cridar l'home dues o tres vegades sense obtenir resposta i va decidir fer el camí de tornada. Poc després els oficials el detingueren i tancaren en una cel·la del Palau de Cervera.

A l'Andreu i el Miquel, que el

capítol 2

Els estudiants eren joves i amb moltes ganes de passar-ho bé. Als matins llegien Boeci i a les tardes trucaven a les portes dels bordells i provocaven tota mena d'escàndols. Els aldarulls que causaven els obligaven a tenir cascs, espases i cotes de malla

els límits del barri universitari. Per això els agressors de Lop Sánchez van poder acollir-se a la justícia eclesiàstica, considerada més laxa. De manera que no sabem gran cosa més del cas, ni el motiu de l'assassinat ni la sentència. Només ens han arribat algunes descripcions de l'assalt gràcies als testimonis dels transeünts sorpresos pel rebombori de la brega.

Però no tot eren baralles a cop de destrall. Un exemple més divertit de la gresca estudiantil que omplia els carrers de Lleida el trobem l'any 1331, quan un concert de flutes i trompes va despertar el pobre Guillem de Riudasset.

Era la nit de Sant Miquel i l'home dormia plàcidament a casa seva, de sobte va sentir l'estrèpit d'una cercavila nocturna. Per fortuna no se li va acudir obrir la finestra. La música només feia uns instants que sonava quan va començar una batalla campal entre partidaris i detractors del concert. Enmig del rebombori una sageta de ballesta es va clavar al bastiment de la finestra del dormitori d'en Guillem. L'endemà al matí va anar a denunciar els fets.

Les autoritats van interrogar els músics Bernat de Florensa, Guillem Pellisser i Peretó d'Anglesola. Els tres explicaren que dos estudiants els llogaren i, de nit, els feren passar per diversos carrers. Bernat, abans de començar a tocar, va expressar alguns dubtes als escolars: "vigileu on voleu sonar, que en certs llocs no podeu sonar i jo no hi tocaria per més diners que me'n donésiu". Es referia a zones conflictives, especialment al barri de

Sant Martí, on hi havia l'Estudi General i hi vivien molts estudiants. El cas és que van tocar i força, "tocaren en molts llocs de la parròquia de Magdalena, de Sant Joan i de Sant Llorenç" —va explicar Guillem Pellisser. Quan van ser al carrer de Ferrer Mercader, a prop de la Facultat de Dret i de la parròquia de Sant Martí, els de les trompes van començar a tocar i Peretó i Guillem es van posar les flutes als llavis, però de cop els van ploure pedres de diversos terrats, "moltes de grosses i de menudes". Els estudiant no es van acoquinat i van tornar-s'hi amb més rocs. Pedrades a tort i a dret d'una part a l'altra del carrer. Un dels estudiant, que anava armat amb una ballesta, va disparar al buit amb tanta fortuna que només va malferir la finestra d'en Guillem de Riudasset.

Al final tot va acabar en un no res. Els estudiant no apareixen en el procés. Es degueren acollir a la justícia eclesiàstica o el rector de l'estudi els estalvià el tràmit. Dels músics només se'n conserven les declaracions i no sabem si les autoritats els van considerar culpables, potser a algun d'ells també se li va escalfar la mà a còpia de cops de roc. Això sí, tots ho van negar i als interrogatoris l'interès del veguer es va dirigir únicament vers els estudiants. Per la proximitat del lloc dels fets amb la universitat és molt possible que es tractés d'una baralla entre dos bàndols d'estudiants.

Comença un nou curs universitari i les nits de dijous s'animen. Veïns no prenguen exemple dels residents del carrer Ferrer Mercader.

van demostrar que eren dos inútils que no tenien res a veure amb el crim. Tot i així van haver d'esperar nou dies a la presó fins que no es va publicar la sentència: "jutgem los dits Pere de Sevilla i Andreu de Catalunyaud ésser absolts del crim contra ells i a cadascun d'ells imposat". No en sabem res més, el procés acaba aquí i ens deixa amb la mel a la boca.

Per què necessitava una cota de malla un estudiant?

La pregunta és obligada. Els estudiants eren nois joves, solters i amb ganes de passar-ho bé, pels matins llegien *De Consolatione de Boeci* i als vespre picaven insistentment les portes del bordell i protagonitzaven tota mena d'escàndols, alguns d'ells força greus. Els enfrontaments

violents en què es trobaven i fomentaven, tot sigui

dit, els obligaven a posseir cascs, espases, cotes de malla... L'any 1380, a les portes de la facultat de medicina, uns estudiants valencians van apunyalar el seu company aragonès Lop Sánchez. Els atacants eren dos o tres i l'envestiren per sorpresa al mig del carrer. Els agutzils van despollar el cadàver a casa del batlle, on l'havien traslladat, i van observar que tenia una punyalada al pit i una ferida oberta al cap.

Els testimonis van veure que un dels agressors anava armat fins a les dents, vestia una jaqueta gruixuda mitadada de blau i vermell —és a dir, una meitat de cada color— guantellets, gambes, i portava una espasa i una destrall.

Els membres de l'estudi, estudiants i professors, gaudien de certs privilegis i estaven sota la protecció del rei. Es tractava de beneficis fiscals, en forma d'exempcions, i jurisdiccionals, que impediaven als oficials municipals actuar amb llibertat dins

company no retornés, no els va semblar estrany. Despreocupadament van entrar a la ciutat per dinar. Hores més tard les autoritats van agafar Andreu mentre jugava a daus. A Miquel, en canvi, no el van trobar, almenys no apareix al procés judicial, i això que era l'únic que coneixia l'home misteriós.

A la presó Andreu i Pere van descobrir que se'ls acusava de robar una cota de malla i altres coses a un estudiant. Afortunadament, les seves declaracions